

Protocol Autisme en Seksualiteit

Over wensen en grenzen in de seksuele
opvoeding van autistische kinderen.

Inhoud

- Voorstellen
- Aanleiding tot het schrijven van een protocol rondom seksualiteit
- De normale en “autistische” (psycho-)seksuele ontwikkeling: inleiding
- De (psycho)seksuele ontwikkeling in fasen
- Problemen in de praktijk
- Seksuele opvoeding
- Afsluiting

Voorstellen

- Willemien van der Blom, Geestelijk Gezondheidskundige aan het IvOO te Maastricht
- Populatie IvOO:
 - Indicatie REC-4
 - Diagnose ASS
 - Hanteerbaar gedrag binnen onderwijssetting

Aanleiding tot het schrijven van een protocol rondom seksualiteit

- Seksualiteit: persoonlijk en intiem begrip
- Toenemende vraag: wat te doen met een (abnormale) seksuele ontwikkeling?
- Vroegere houding: reactief, afstraffend
- Nu: pro-actief, vormend volgens het normalisatieprincipe

In het kort: wat is autisme?

- Kenmerken van autisme (die ook de seksuele ontwikkeling beïnvloeden):
 - Beperking in contact en sociale interacties (niet in kunnen leven in de ander, onvoldoende inzicht in sociale processen)
 - Beperking in communicatie en verbeelding (niet weten hoe te moeten communiceren, geen fantasie tot moeite met onderscheid maken tussen fantasie en werkelijkheid)
 - Beperkte interesses, gedrag en activiteiten (stereotype en dwangmatig gedrag)

De normale en “autistische” (psycho-)seksuele ontwikkeling: inleiding

- Zeer weinig onderzoeksmateriaal over normaal ontwikkelende kinderen
- Ontkennende houding t.a.v. kinderseksualiteit
- Seksuele ontwikkeling: oefening voor later
- Nodig: goede hechting, intrinsieke en extrinsieke prikkelingen tot exploratie en interactie
- Seksualiteit: lichamelijke, geestelijke en intimiteit

De (psycho-)seksuele ontwikkeling in fasen

De babyfase (0-2 jaar) normaal

- Directe behoeftenbevrediging
- Lichaam ontdekken door aanraking zelf en door ander
- Auto-erotisch gedrag
- Emotionele binding?

De babyfase (0-2 jaar) autist

- Gering en verstoord lichaamsbesef
- Weinig interesse in mensen
- Binding aan routines en objecten

De (psycho-)seksuele ontwikkeling in fasen

De peuter (2-4 jaar)-
en kleuterfase (4-6
jaar) normaal

- Bewustwording seksuele identiteit en sekserolgedrag
- Ontwikkeling ToM
- Exploratie(stimulatie en spel) en afstraffing

De peuter (2-4 jaar)-
en kleuterfase (4-6
jaar)

autist

- In zichzelf gekeerd
- Geen spel, imitatie en identificatie
- Verlate/geen ontwikkeling ToM

De (psycho-)seksuele ontwikkeling in fasen

De kindertijd (6-8 jaar)

normaal

- Aandacht verlegd naar anderen: experimenteren, verliefdheden
- Seksuele norm is duidelijk
- Toenemend seksueel repertoire

De kindertijd (6-8 jaar)

autist

- Weinig tot geen belangstelling voor andere kinderen
- Terugtrekken, zelfstimulerende bizarre activiteiten
- Seksuele norm niet opgepakt, geen schaamtegevoel > ongepast gedrag

De (psycho-)seksuele ontwikkeling in fasen

Jeugd en
jongvolwassenheid (+/-
tot 20 jaar) normaal

- Biologische veranderingen:
secundaire
geslachtskenmerken en snelle
groei
- Meer interesse voor andere
sekse en lichamelijkheid
(seksuele fantasieën en
zelfbevrediging)

Jeugd en
jongvolwassenheid (+/-
tot 20 jaar) autist

- Biologische veranderingen:
(verlate?) secundaire
geslachtskenmerken en snelle
groei
- Epileptische aanvallen ten
gevolge van veranderingen in
zenuwstelsel

De (psycho-)seksuele ontwikkeling in fasen

Normaal

- Psychologische veranderingen: redeneren vanuit abstracte principes, hypothetisch denken
- Nodig voor relatie-opbouw

Autist

- Psychologische veranderingen is afhankelijk van intelligentie
- Minder begaafd: terugval in afgeleerd gedrag
- Meer begaafd: dwangmatigheden, in staat tot relatie echter wel egocentrisch en oppervlakkig
- Sociaal-emotioneel 6-10 jaar

De (psycho-)seksuele ontwikkeling in fasen

Normaal

- Gedragmatige leerprocessen: groepsinteracties, observatie en reflectie

Autist

- Gedragmatige leerprocessen: moeite met sociale interactie, subtiele regels moeten aangeleerd worden, agressie en depressie door onvermogen

Problemen in de praktijk: IvOO

- Grensoverschrijdend gedrag
- Obsessieve verliefdheden
- Genderidentiteitsproblematiek
- Homoseksualiteit
- Experimenteergedrag
- Assertiviteitsproblematiek
- Pedofilie
- Schuttingtaal
- Media en internet
- Sociale en emotionele rijpheid
- Risico's vroegtijdige voorlichting
- Onduidelijkheid over voorbehoedsmiddelen

Problemen in de praktijk: ouders

- Verantwoordelijkheid
- Publieke masturbatie
- Toenaderingspogingen van anderen naar hun kind en andersom
- Aanraken van anderen
- Gebrek aan schaamtegevoel
- Seks loskoppelen van een intieme relatie
- Deviant seksueel gedrag
- Problemen met anticonceptie
- Onrealistische toekomstverwachtingen
- Gebrek aan deskundige hulp

Seksuele opvoeding

- Seksuele opvoeding: zoek professionele hulp!
- Voorlichting bestaat uit: (1) goede diagnostiek van problematiek, (2) autismespecifieke aanpak, (3), uitgaan van perspectief van cliënt en rekening houdend met begaafdheid.
- Ook voorlichting op groepsniveau mogelijk.

(2) Autismespecifieke aanpak:

- -een verfijnde stapsgewijze opbouw
- -concretisering en visualisering
- -aangepast taalgebruik
- -herhaling van de boodschap
- -tempo wordt door autist bepaald
- -angsten en onzekerheden worden weggenomen
- -voortdurend toetsten of autist het begrijpt
- -alles wordt vastgelegd in een map voor de leerling
- -openheid bij de begeleiders
- -positieve bekrachtiging

Vaardigheden

- Discriminatievaardigheden
- Intieme hygiëne
- Lichaamdelen en hun functies
- Masturbatie
- Voorlichting in strikte zin
- Emotionele begeleiding
- Uitbouwen van intieme relatie
- Assertiviteit
- Homoseksualiteit

Afsluiting

De vraag is niet of seksuele educatie gegeven moet worden aan autisten, maar hoe, wanneer en door wie dit wordt gedaan.